

**TÜRKİYE'DE İŞSİZLİKLE MÜCADELEDE
BİR AKTİF EMEK PİYASASI POLİTİKASI ARACI OLARAK**

**UZMANLAŞMIŞ MESLEK EDİNDİRME
MERKEZLERİ PROJESİ (UMEM/BECERİ' 10):
BURSA ÖRNEĞİ**

Özlem İŞİĞİÇOK*

ÖZET

İşsizlik, Türkiye'de en önemli sosyo-ekonomik sorunların başında gelmektedir. Ülkemizde işsizlikle mücadelede başvurulan aktif emek piyasası politikalarından birini de 23 Haziran 2010 tarihinde imzalanarak yürürlüğe giren Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri (UMEM) Projesi oluşturmaktadır. Proje, beceri kazandırma ve iş edindirme seferberliği olarak tanımlanmaktadır. Proje'nin temel amacı; Türkiye İş Kurumu'nun (İŞKUR) mesleki eğitim faaliyetlerinin yaygınlaştırılması ve işsizlere mesleki eğitim yoluyla beceri kazandırılarak istihdam edilebilirliklerinin artırılmasıdır. Bu amaçla "Beceri'10 Projesi" adı verilen Uzmanlaşmış Edindirme Merkezleri Projesi kapsamında, Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'ne (ETÖGM) bağlı olarak 81 ilde faaliyet gösteren okullar arasından, İŞKUR ile ETÖGM işbirliği ile 111 okul seçilmiş ve UMEM Beceri'10 Projesi Uygulama Genelgesi uyarınca kursların 10 Ocak 2011 tarihinde başlaması öngörülmüştür.

* Prof. Dr., Uludağ Üniversitesi, İİBF, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü
E-posta: ozlemi@uludag.edu.tr

Anahtar Kelimeler: İşsizlikle Mücadele, İşsizlikle Mücadelede Aktif Emek Piyasası Politikaları, Mesleki Eğitim Programları, Uzmanlaşmış Mesleki Eğitim Merkezleri Projesi (UMEM), Beceri'10

ABSTRACT

THE SPECIALIZED VOCATIONAL TRAINING CENTRES (UMEM) PROJECT (SKILL'10 PROJECT) IN TURKEY AS A INSTRUMENT OF ACTIVE LABOUR MARKET POLICY FOR FIGHT AGAINST UNEMPLOYMENT: THE CASE OF BURSA

Unemployment is regarded as one of the most substantial economic and social problems in Turkey. "Specialized Vocational Training Centers" (UMEM) Project or "Skill'10 Project", which has started on 23rd June 2010, is a significant active labour market policy for struggling with unemployment. UMEM Project defined as an initiative of getting skills and providing jobs for unemployed people. Main goal of the UMEM Project is generalizing Turkish Employment Agency (ISKUR)'s vocational training activities and increasing employability of unemployed people through getting skilled by vocational training. For this purpose, within the scope of UMEM 111 schools have chosen among 81 cities in Turkey that are active under the General Directorate of Technical Education for Boys (ETÖGM) and has projected to begin by 10th January 2011 with the cooperation of ISKUR and ETÖGM which based on "Skill'10 Project Circular Letter".

Key Words: Fight Against Unemployment, Active Labour Market Policy for Fight Against Unemployment, Specialized Vocational Training Centers (UMEM) Project or Skill'10 Project.

GİRİŞ

Türkiye'de en önemli sosyo-ekonomik sorunların başında, kuşkusuz "işsizlik sorunu" gelmektedir. İşsizlik sorununa yol açan birçok neden bulunmakta; bunlardan birini de, emek piyasasında, emek arz ve talebi arasındaki dengesizlik oluşturmaktadır. Nitekim Klasik İktisat'ta işsizlik, bir ülkede işgücü düzeyi ile istihdam düzeyi arasında ortaya çıkan fark olarak tanımlanmakta (Korkmaz & Mahiroğulları, 2007: 15); emek arzının, emek talebinden fazla olması ya da emek talebinin emek arzına göre yetersiz kalması durumunu ifade etmektedir (Özdemir & Ersöz & Sarioğlu, 2006: 68). Ancak; emek arzı ile emek talebi arasında sayısal bir dengenin var olması halinde de, işsizlik sorunu yaşanabilmektedir. Bir başka

deyişle; toplam emek arzı ile toplam emek talebi arasındaki dengenin sadece "niceliksel" olarak değil, aynı zamanda "niteliksel" olarak da sağlanması gerekmektedir (Özdemir & Ersöz & Sarıoğlu, 2006: 69). Emek arz ve talebi arasında niteliksel denge ise; ancak emek piyasasına sunulan emek ile talep edilen emeğin "nitelik" yani "vasıf" bakımından uyumlu olması halinde mümkün olmaktadır.

Emek arz ve talebi arasında uyumun sağlanmasında, özellikle de hızla gelişen yeni teknolojilerin üretim sürecinde yarattığı değişime paralel olarak ortaya çıkan nitelikli insan gücü talebinin karşılanmasında, en önemli araçlardan biri, kuşkusuz mesleki eğitimidir. Bir başka deyişle; günümüz koşullarında emek arz ve talebi arasında niteliksel denge; aktif emek piyasası politikası araçlarının en önemlilerinden biri olan mesleki eğitim programlarının varlığı ve etkinliği ile sağlanabilmektedir. Nitekim işsizlikle mücadelede bir aktif emek piyasası politikası aracı olan işgücünün mesleki bilgi ve becerisini arttırmaya yönelik "mesleki eğitim programları" geçmişte olduğu gibi, günümüzde de son derece önemli ve gereklidir. Teknolojik gelişmelerin büyük bir ivme kazandığı ve hızla üretim sürecine uyarlandığı günümüz koşullarında bu önem giderek artmaktadır. Üretim sürecinde yeni ve ileri teknolojilerin kullanılması, o teknolojiyi kullanacak nitelikli (vasıflı) insan gücüne olan talebi de giderek arttırmaktadır.

Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri Projesi (UMEM), İŞKUR'un mesleki eğitim faaliyetlerinin yaygınlaştırılması ve işsizlere mesleki eğitim yoluyla beceri kazandırılarak istihdam edilebilirliklerinin artırılması düşüncesiyle ortaya çıkmıştır. Nitekim Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri (UMEM) Projesi ve Uygulama Protokolü, ülkemizde genç nüfusun emek piyasası talepleri doğrultusunda mesleki eğitim yoluyla mesleki bilgi, beceri ve niteliğini yükseltmek, istihdam olanaklarını arttırmak amacıyla, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇŞGB), Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü (İŞKUR), Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü (ETÖGM) , Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi (TOBB-ETÜ) işbirliğinde hazırlanmış (UMEM Beceri'10 Projesi Uygulama Genelgesi, 2010: 1) ve 23 Haziran 2010 tarihinde imzalanarak yürürlüğe girmiştir (UMEM – Beceri'10 Projesi Uygulama Genelgesi, 2010: 1).

Bu çalışmanın amacı; ülkemizde uygulanan bir aktif emek piyasası politikası aracı olan Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri (UMEM) Projesi'ni amacı, kapsamı, işleyişi gibi genel özellikleri çerçevesinde inceleyerek, Bursa'da yürütülen UMEM Projesi faaliyetlerini değerlendirmektir. Bu amaçla öncelikle Türkiye'de işsizliğin günümüzde ulaştığı boyutları irdelenmiş; ardından Türkiye'de işsizlikle mücadelede izlenen emek piyasası politikalarına ve bu politikalarından bir grubu oluşturan aktif emek piyasası politikalarının genel özelliklerine yer verilerek bunlardan biri olan Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri (UMEM) Projesi, UMEM Beceri'10 Projesi Uygulama Genelgesi çerçevesinde incelenerek, UMEM Projesi Bursa ili örneğinde irdelenmiştir.

I. TÜRKİYE'DE İŞSİZLİK SORUNU: İŞSİZLİĞİN GÜNÜMÜZDEKİ BOYUTLARI

Türkiye'de işsizlik sorunu, diğer gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler gibi; gündemdeki yerini ve önemini korumaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, geçmiş yıllarla kıyaslandığında, son yıllarda bir azalma görülen işsizliğin, halen ülkemizin en önemli sorunları arasında yer aldığı bir gerçektir (Murat, 2007: 319). Bu bağlamda ülkemizde yaşanan işsizlik sorununun, "oldukça yüksek", "yaygın" ve "sürekli" bir nitelik gösterdiği söylenebilir (Gündoğan & Biçerli, 2003: 210).

Nitekim Türkiye'de yaşanan işsizlik sorununun bazı temel özelliklerini şöyle sıralamak mümkündür (Özdemir & Ersöz & Sarıoğlu; 2006: 104-110, Gündoğan & Biçerli, 2003: 212) :

- Yüksek ve sürekli işsizlik niteliğindedir.
- Genel olarak kentsel alanlarda, kırsal alanlara göre daha yüksektir.
- Kentsel işsizlikten daha çok kadın işgücü etkilenirken, kırsal alanlarda işsizlikten daha çok erkek işgücünü etkilenmektedir.
- 15-24 yaş grubunda yer alan genç nüfus, işsizlik sorunundan en çok etkilenen yaş grubunu oluşturmaktadır.
- İşsizlerin çoğunu lise altı eğitimliler oluşturmaktadır. Ancak son yıllarda eğitilmiş gençler arasında da işsizliğin hızla arttığı görülmektedir.
- İş arama süresi giderek uzamakta; bir başka deyişle uzun dönemli işsizlik giderek artmaktadır.
- İşsizlerin önemli bir bölümü ilk kez iş arayanlardan oluşmaktadır. Ancak son yaşanan ekonomik krizle işini kaybedenlerin oranını da arttırmıştır. Bu nedenle, işten çıkartıldığı için iş arayanların sayısı artmıştır.

Diğer taraftan ülkemizde işsizlik sorunu, ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel kökenli pek çok faktörün etkisiyle, ülkemize özgü bir takım özellikler sergilemekte; gelişmiş batılı ülkelerde yaşanan istihdam ve işsizlik sorunlarından farklı özellik ve boyutlara sahip bulunmaktadır. Bu nedenle ülkemizde yaşanan işsizlik sorununun boyutlarını, "kırsal eksik istihdam" ile "kentsel kayıt dışı istihdam" da aramak en doğru yaklaşım olacaktır (Ekin,2002: 4). Bir başka deyişle ülkemizde yaşanan işsizlik ve istihdam sorunlarının bir boyutunu da eksik istihdam ile kayıt dışı istihdam oluşturmaktadır. Bu tabloya kuşkusuz istihdam ve işsizlik konusunda verilerin çok belirsiz ve sınırlı olmasının yanı sıra, mevcut verilerin de, gerçek yapıyı yansıtmaktan çok uzak olması gerçeğini de eklemek gerekmektedir.

Türkiye'de, istihdam ve işsizlik konusunda en kapsamlı veriye, TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırmalarından (HHİA) ulaşılmaktadır. Nitekim mevsim etkilerinden

arındırılmamış temel işgücü göstergelerini yansıtan 15 Ekim 2012 tarihinde yayımlanan TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması Temmuz 2012 (Haziran-Temmuz-Ağustos 2012) dönemine ait işgücü göstergeleri aşağıdaki Tablo 1 de yer almaktadır.

Tablo 1 :Mevsim Etkilerinden Arındırılmamış Temel İşgücü Göstergeleri (Temmuz)

	TÜRKİYE		KENT		KIR	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Kurumsal olmayan nüfus (000)	72 421	73 638	49 535	50 413	22 886	23 225
15 ve daha yukarı yaştaki nüfus (000)	53 635	54 759	36 980	37 710	16 655	17 049
İşgücü (000)	27 462	27 821	17 859	18 307	9 603	9 515
İstihdam (000)	24 953	25 498	15 800	16 412	9 153	9 087
İşsiz (000)	2 509	2 323	2 059	1 895	450	428
İşgücüne katılma oranı (%)	51,2	50,8	48,3	48,5	57,7	55,8
İstihdam oranı (%)	46,5	46,6	42,7	43,5	55,0	53,3
İşsizlik oranı (%)	9,1	8,4	11,5	10,4	4,7	4,5
Tarım dışı işsizlik oranı (%)	11,8	10,7	12,0	10,8	10,8	10,4
Genç nüfusta işsizlik oranı⁽¹⁾ (%)	18,3	16,3	22,3	19,8	10,9	9,8
İşgücüne dahil olmayanlar (000)	26 173	26 937	19 121	19 404	7 052	7 534

(1) 15-24 yaş grubundaki nüfus

Not: Rakamlar yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması Temmuz 2012 Sonuçları'na göre; 2012 yılı Temmuz döneminde, Türkiye'de kurumsal olmayan nüfus bir önceki yılın aynı dönemine göre 1 milyon 217 bin kişilik bir artış ile 73 milyon 638 bin kişiye kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus ise 1 milyon 124 bin kişi artarak 54 milyon 759 bin kişiye ulaşmıştır (www.tuik.gov.tr). Bununla birlikte; Türkiye'de nüfus artış hızı 1990-2008 döneminde sürekli azalış eğilimi göstermiş ve binde 17'den, binde 11.7'ye kadar gerilemiştir (İşığıçok, 2011: 135).

Yine 2012 yılı Temmuz döneminde, Türkiye genelinde işgücüne katılma oranı, bir önceki yılın aynı dönemine göre 0,4 puanlık azalışla % 50,8; erkeklerde işgücüne katılma oranı 1 puanlık azalışla % 71,9, kadınlarda ise herhangi bir değişim göstermeyerek % 30,3 olarak gerçekleşmiştir(www.tuik.gov.tr)..

İstihdam edilenlerin sayısı, geçen yılın aynı dönemine göre 545 bin kişi artarak 25 milyon 498 bin kişiye yükseldiği ifade edilen bu söz konusu dönemde; tarım sektöründe çalışan sayısı 67 bin kişi azalırken, tarım dışı sektörlerde çalışan sayısı 612 bin kişi artmıştır. İstihdam edilenlerin % 26'sı tarım, % 18,7'si sanayi, % 7,4'ü inşaat, % 47,9'u ise hizmetler sektöründedir(www.tuik.gov.tr).

Diğer taraftan yine Temmuz 2012 döneminde, Türkiye genelinde işsiz sayısı geçen yılın aynı dönemine göre 186 bin kişi azalarak 2 milyon 323 bin kişiye düşmüştür. İşsizlik oranı ise 0,7 puanlık azalış ile % 8,4 seviyesinde gerçekleşirken, kentsel yerlerde işsizlik oranı 1,1 puanlık azalışla % 10,4; kırsal yerlerde ise; 0,2 puanlık azalışla % 4,5 olarak hesaplanmıştır. (www.tuik.gov.tr).

Yine TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması Temmuz 2012 sonuçlarına göre; toplam işgücünün % 16,7'sini 15-24 yaş grubundakiler oluşturmakta; lise altı eğitimlerde işgücüne katılma oranı; erkekler için % 70,4, kadınlar için % 26,7'dir(www.tuik.gov.tr).

Diğer taraftan 2010 yılı TÜİK verilerine göre nüfusunun yaş ortalaması 29,3 olan Türkiye(www.tuik.gov.tr), Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Nüfus Ofisi'ne göre, dünyanın Meksika'dan sonra, 2. en genç nüfusa sahip olan ülkesi olup; 2025 yılında dünyada genç nüfus oranı en yüksek ülkesi olması beklenmektedir. Genç nüfusa sahip olan ülkemizde; çalışma çağındaki nüfusa her yıl yaklaşık 1 milyon kişi eklenmektedir (Özdemir & Ersöz & Sarioğlu, 2006: 93).

Buna karşılık TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması Temmuz 2012 sonuçlarına göre; genç nüfusta işsizlik oranı % 16,3 olup, bu oran kentlerde % 19,8 kırsal alanlarda ise; % 9,8'dir.

II. TÜRKİYE'DE İŞSİZLİKLE MÜCADELEDE UYGULANAN EMEK PİYASASI POLİTİKALARI

Günümüzde ülkemizde uygulanan emek piyasası politikaları; pasif ve aktif emek piyasası politikaları olarak, iki temel gruba ayrılarak incelenmektedir. Pasif emek piyasası politikaları; işsizliğin neden olduğu sosyal sorunları onarmaya ve işsizlere asgari düzeyde de olsa bir ekonomik güvence sağlamaya yönelik önlemler içeren politiklardır (Korkmaz & Mahiroğulları, 2007: 86). Türkiye'de uygulanan temel pasif emek piyasası politikası aracı; işsizlik sigortasıdır. Ancak bazı ülkelerde olduğu gibi, ülkemizde de, ücret garanti fonu, kısa çalışma ödeneği, kıdem tazminatı, ihbar tazminatı ve iş kaybı tazminatı gibi uygulamalar da, pasif istihdam politikası araçları içinde ele alınarak değerlendirilmektedir (Korkmaz & Mahiroğulları, 2007: 86). Bu bağlamda Türkiye'de, temelde işsizlik sigortası başta olmak üzere; ücret garanti fonu, kısa çalışma ödeneği, kıdem tazminatı, ihbar tazminatı ve iş kaybı tazminatından oluşan altı pasif emek piyasası politikası aracı bulunduğu ve uygulandığı söylenebilir (İşığıçok,2011: 211).

Aktif emek piyasası politikaları ise; işsizlerin, iş bulma zorluklarını giderme, yeni istihdam alanları açma, emek arz ve talebini kurumsal yapılanmalar sayesinde bir araya getirerek emek piyasasına girişi kolaylaştırma gibi ilkeler üzerine kurulu politikalar bütünüdür (Korkmaz & Mahiroğulları, 2007: 90). Çok sayıda ve birbirinden farklı programların oluşturduğu bir bütünü ifade etmek üzere kullanılan bir kavram olan aktif emek piyasası politikaları (Uşen, 2007: 66); aynı

zamanda devlet tarafından uygulamaya konan ve işsizlerin emek piyasasına girişlerini veya emek piyasasında kalışlarını kolaylaştıracak her türlü sosyal politika önlemi olarak da değerlendirilmektedir (Işığışık, 2011: 177).

Türkiye'de aktif emek piyasası politikaları, özellikle 1990 yıllardan itibaren önem kazanmaya başlamıştır (Biçerli, 2004: 295; Uşen, 2007: 83). Bununla birlikte; Türkiye'de aktif istihdam politikalarına ilişkin ilke ve uygulamalara, 1985-1989 dönemini kapsayan Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'ndan itibaren rastlanmaktadır. Benzer politika ve önemlere Altıncı, Yedinci ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Plan'larında da rastlanmaktadır.

Türkiye'de uygulanan aktif emek piyasası politikaları; mesleki eğitim yoluyla işgücü yetiştirme kursları, iş ve meslek danışmanlığı hizmetleri ile yatırımları ve istihdamı arttırmaya yönelik teşvikler olmak üzere üç temel başlık altında toplanarak incelenmektedir (Uşen,2007: 86-91; Korkmaz & Mahiroğulları, 2007: 121-133; Biçerli, 2004: 285-294).

İşsizlikle mücadelede başvuru arz yönlü aktif emek piyasası politikalarının en önemlilerinden biri kuşkusuz mesleki eğitim programlarıdır. Mesleki eğitim programları, işsizlerin ve işsiz kalma riski taşıyan çalışanların, beceri düzeyini yükselterek ve yeni beceriler kazanmalarına yardımcı olarak istihdam edilebilirliklerini arttırmaktadır (Biçerli, 2004: 141). Bir başka deyişle mesleki eğitim programları, çeşitli sebeplerle emek piyasasından ayrılmış olanların veya emek piyasasına ilk kez girecek olanlar ile emek piyasasından ayrılma riski taşıyanların emek piyasasına dönüşünü kolaylaştırmaktadır.

Mesleki eğitim programları işgücü yetiştirme kursları aracılığıyla yürütülmektedir. Ülkemizde 11 Ocak 1988 tarihinde yürürlüğe giren İşgücü Yetiştirme Yönetmelik ile işgücü yetiştirme hizmetlerinin yaygınlaştırılması, istihdamın artırılması, emek piyasasının nitelikli işgücü ihtiyaçlarının karşılanması hedeflenmiş ve bu hedefin gerçekleştirilmesinde de inisiyatif Türkiye İş Kurumu'na (İŞKUR) verilmiştir (Uşen, 2007: 86); Nitekim Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri Projesi (UMEM) de bu kapsamda değerlendirilecek projelerden biridir.

III. BİR AKTİF EMEK PİYASASI POLİTİKASI ARACI OLARAK UZMANLAŞMIŞ MESLEK EDİNDİRME MERKEZLERİ PROJESİ (UMEM/BECERİ'10)

Beceri kazandırma ve iş edindirme seferberliği olarak tanımlanan (www.beceri.org.tr). Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri Projesi (UMEM-Beceri'10); Türkiye İş Kurumu'nun (İŞKUR) mesleki eğitim faaliyetlerinin yaygınlaştırılması ve işsizlere mesleki eğitim yoluyla beceri kazandırılarak istihdam edilebilirliklerinin artırılması düşüncesiyle ortaya çıkmıştır. 2009 yılının ikinci yarısından itibaren İŞKUR'un mesleki eğitim faaliyetlerinin yaygınlaştırılması ve 200.000 işsize yönelik beceri geliştirme kursları aracılığıyla,

mesleki eğitim verilmesi amaçlanmıştır; böylece UMEM Projesi ve Uygulama Protokolü imzalanarak yürürlüğe girmiştir.

UMEM Projesi ve Uygulama Protokolü; ülkemizde genç nüfusun emek piyasası talepleri doğrultusunda mesleki eğitim yoluyla mesleki bilgi, beceri ve niteliğini yükseltmek, istihdam olanaklarını arttırmak amacıyla, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü (İŞKUR), Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü (ETÖGM) , Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi (TOBB-ETÜ) işbirliğinde hazırlanmış (UMEM Beceri'10 Projesi Uygulama Genelgesi, 2010: 1) ve 23 Haziran 2010 tarihinde imzalanarak yürürlüğe girmiştir (UMEM - Beceri'10 Projesi Uygulama Genelgesi, 2010: 1).

Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri Projesi'nin (UMEM) "Proje Ortakları"/ "Paydaşları":

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) - Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü (İŞKUR),
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) - Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü (ETÖGM) ,
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB),
- TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi (TOBB-ETÜ)'den oluşmaktadır.

Bu bağlamda Proje'nin; kamu sektörü-özel sektör-üniversite işbirliğinde hayata geçirildiği söylenebilir. Bununla birlikte; İŞKUR tarafından yürütülen çalışmalara ilişkin farkındalığın artırılması, mesleki eğitim faaliyetlerinin kalitesinin artırılarak bu alanda yönetişimin sağlanmasına yönelik bir model önerisi elde edilmesini sağlamak üzere Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) projede önemli bir rol üstlenmiştir. Ayrıca İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurullarının (İİMEK) etkinliğinin artırılması ve sürdürülebilir bir model önerisi sunulmasıyla, yerel Odaların mesleki eğitim faaliyetlerinin esaslı birer ortağı olarak sürece daha etkin katılımlarının sağlanması da amaçlanmaktadır (www.beceri.org.tr).

UMEM Projesi'nin temel amacı, özellikle sanayiye yönelik alanlarda eğitim ortamlarının yetersizliği, eğitim içeriklerinin güncel gelişmelerden uzak olması, hangi alanlarda eğitime gereksinim duyulduğunun belirlenmesi gibi, sorunlara çözüm üretmek, sürekli gelişen ve kendini yenileyen teknolojiye uygun eğitim olanakları sunmak, emek piyasasının nitelikli işgücü ihtiyacını karşılamak ve işsizlerin daha nitelikli eğitim alabilmelerini sağlamaktır.

"Beceri'10 Projesi" adı da verilen Uzmanlaşmış Mesleki Eğitim Merkezleri Projesi'nin gerçekleştirilme amaçları ise (UMEM Bilgilendirme Kitapçığı, 2010: 27):

- "İŞKUR tarafından yürütülmekte olan meslek edindirme faaliyetlerinin ve özellikle de teknik alanlardaki mesleki eğitimin etkinlik ve verimliliğinin

artırılması ve işgücü piyasasının ihtiyaçları ile uyumlu hale getirilmesine yönelik bir sistemin ortaya konulması,

- İşsizlere yönelik temel mesleki eğitim, mesleki gelişim ve meslekte yenileme eğitimlerinin verilmesi,
- İŞKUR tarafından yürütülen mesleki eğitim hizmetlerine olan farkındalığın artırılması,
- Meslek liselerinin teknik altyapısının yenilenmesi, proje kapsamındaki okulların günün gerektirdiği teknolojik gelişmelere göre donatılması ve bu okullardaki eğitimcilerin gelişen teknolojiye uyumunun artırılması,
- Sektörel ve bölgesel işgücü piyasası ihtiyaç analizlerinin gerçekleştirilmesi,
- İşgücü piyasası analizine ilişkin kurumsal kapasitenin artırılması, bu amaçla İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurullarına işlevsellik kazandırılması,
- Proje kapsamındaki okullarda uygulanacak mesleki eğitim programlarının etkinliğinin artırılması için ilgili tarafların katılımını öngören "Kurs Yönetimi" adı altında yeni yönetim modelinin geliştirilmesi,
- Yerel düzeyde Ticaret ve Sanayi Odaları, ulusal düzeyde TOBB aracılığıyla firmaların meslek edindirme kurslarının yönetim süreçlerine katılımının sağlanması" olarak ifade edilmektedir (www.beceri.org.tr)

Uzmanlaşmış Mesleki Eğitim Merkezleri Projesi'nin finansmanı; İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanmaktadır (ÇSGB, Ağustos 2011: 112). Nitekim Proje'nin önemli ayaklarından biri olan proje okullarının teknik alt yapılarının güçlendirilmesini sağlamak, ihtiyaç duyulan makine-donatımın yapılması ve eğitimcilerin eğitimine yönelik olarak, MEB tarafından 3 Eylül 2010 tarihinde UMEM kapsamındaki 111 teknik ve endüstri meslek lisesi müdürü makine-teçhizat alımları konusunda yetkilendirilmiştir. 2010 yılı sonu itibarıyla, makine ve teçhizat yenilenmesi için ayrılan 87 milyon 999 bin 433 TL ödeneğin, 77 milyon 716 bin 031 TL'si harcanmış olup, 10 milyon 283 bin 401 TL'si ise 2011 yılında kullanılmak üzere İl Özel İdarelerine aktarılmıştır.

Proje kapsamında, özetle Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'ne (ETÖGM) bağlı olarak 81 ilde faaliyet gösteren okullar arasından, İŞKUR ile ETÖGM işbirliği ile 111 okul seçilmiştir. Bu okullarda teknolojik gelişmelere uygun mesleki eğitim verilebilmesi için okulların teknik alt yapısının iyileştirilmesi ve gerekli donanımın sağlanması, bu okullardaki eğitimcilerin yenilenen teknolojik donanıma uygun olarak hizmet içi eğitimlerden geçirilmesi öngörülmüştür. Bu okullarda mesleki eğitim alacak kişiler, İŞKUR'a kayıtlı olan işsizler arasından seçilmekte olup, eğitimler işgücü piyasası analizi sonuçlarına göre planlanmakta ve eğitimlerin içeriğinin piyasanın ihtiyaçlarına uygun olması sağlanmaktadır. Böylece eğitimler sonucunda başarılı olan kursiyerlerin yerel düzeydeki işgücü piyasasının

ihtiyaçlarına göre istihdam edilmesi planlanmaktadır. Proje çerçevesinde yaklaşık 1 milyon işsizi odaların belirlediği işyerlerinde staj olanağı ve başarılı kursiyerlerin büyük çoğunluğuna istihdam olanağı sağlanacak olması ise; projenin en önemli getirisi olarak değerlendirilmektedir (www.beceri.org.tr)

Bu kapsamda 23 Haziran 2010 tarihinde imzalanarak yürürlüğe giren UMEM Projesi'nin, UMEM Projesi ve Uygulama Protokolü kapsamında detaylı olarak incelenmesi yararlı olacaktır. Nitekim Protokolün Tarafların Sorumluluk ve Yükümlülükleri'ni düzenleyen 5. Maddesi büyük bir önem taşımaktadır. Söz konusu 5. Madde de; diğer görev ve sorumlulukların yanı sıra, Milli Eğitim Bakanlığı Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'ne, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü'ne ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü'ne görevler verildiği görülmektedir. Bu görevleri ise şöyle sıralamak mümkündür:

- "Milli Eğitim Bakanlığı Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'ne "asgari beş yıl süreyle", Proje kapsamındaki okullarda, belirlenen meslek alanlarında, örgün eğitimden sonra kalan zaman dilimlerinde İŞKUR tarafından talep edilen kursların açılmasına ve bu kurslarda proje kapsamında temin edilen donanımların kullanılmasına olanak sağlamak,
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü'ne "Kursiyerlerin 5510 sayılı Sosyal Sigortalar Genel Sağlık Sigortası Kanunu gereği ödenmesi gereken İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigorta prim giderlerini karşılamak ve her yıl için İŞKUR Yönetim Kurulunca belirlenen miktarda, kursiyerlere her fiili kurs günü için kursiyer zaruri gider ödemesi yapmak, Proje kapsamında açılan kurslarda bir ders saatlik görevleri karşılığı cari yıldaki ek ders ücretinin iki katı tutarında eğitici ücreti ile temrinlik malzeme giderlerini hak edişler karşılığı ödemek,
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü'ne ise; proje kapsamında eğitim alan tüm kursiyerlerin staj eğitimlerine katılımlarını temin etmek" olarak sıralanabilir (UMEM – Beceri'10 Projesi Uygulama Genelgesi, 2010: 1).

İlk etapta 19 ilde başlatılan ve halen 81 ilde uygulanmaya devam eden UMEM – Beceri'10 Projesi'nin Uygulama Planı ise (www.beceri.org.tr);

- "İşgücü Piyasası İhtiyaç Analizleri" ve 81 ilden toplanan işgücü-stajyer talepleri kapsamında, işgücü piyasasının mesleki ve teknik eğitim ihtiyacının iller bazında tespit edilmesi ve bu doğrultuda 81 ildeki eğitimcilerin eğitiminin tamamlanması,
- İŞKUR'a kayıtlı işsizlere bu doğrultuda teorik eğitim verilmesi,
- İş arayanların yerel düzeydeki "Kurs Yönetimlerinin" koordinasyonunda firmalarla eşleştirilerek, kursiyerlere pratik eğitim verilmesi,

- Başarılı olanların sertifikalandırılarak, staj gördüğü işyerlerinde istihdam edilmesi” olarak belirtilmiştir.

Bu amaçla belirlenen Uygulama Planı Takvimi ise; Haziran 2010 Protokolün imzalanması ile başlamaktadır. Söz konusu takvimde yer alan diğer detaylar;

- “Haziran-Temmuz 2010 İcra Kurulu ve Kurs Yönetimlerinin oluşturulması, tanıtımı ve bilgilendirme faaliyetleri,
- Ağustos 2010 Pilot illerde işgücü piyasa ihtiyaç analizlerinin başlatılması,
- Ağustos 2010 Okulların donatımının güçlendirilmesine başlanması,
- Ağustos 2010 Eğitimcilerin eğitiminin başlatılması,
- Ekim 2010 Kursların başlatılması” olarak belirlenmiştir. (Beceri 10 Uzmanlaşmış Mesleki Eğitim Merkezleri Projesi Sunumu, 20 Temmuz 2010).

Bununla birlikte; Genelge uyarınca 10 Ocak 2011 tarihinde başlaması öngörülen kursların (UMEM – Beceri'10 Projesi Uygulama Genelgesi, 2010: 2) merkezi düzeyde İcra Kurulu, yerel düzeyde ise; Kurs Yönetimleri tarafından koordine edilmesi öngörülmüştür. Nitekim İŞKUR il temsilcisi, MEB il temsilcisi, ilgili okulların müdürleri ve ticaret ve sanayi odası il temsilcisinden oluşan Kurs Yönetim'lerine ticaret ve sanayi odası il temsilcisi başkanlık edecektir.

Proje kapsamında emek piyasası analizi yapılan 19 il Kurs Yönetimleri haftada en az bir kez, diğer illerin Kurs Yönetimleri ise iki haftada bir kez toplanacak, toplantılara ilişkin gerekli bilgiler, İŞKUR'un internet sayfasındaki ilgili bölümden edinilecektir. Ayrıca Proje'ye ilişkin olarak Kurs Yönetimleri tarafından yapılan tüm çalışmalar, İcra Kurulu tarafından kurs yönetimi izleme modülünden izlenecektir (UMEM – Beceri'10 Projesi Uygulama Genelgesi, 2010: 2).

Yine Proje kapsamında düzenlenecek kursların alanları öncelikle firma talepleri ve oda temsilcilerinin görüşleri doğrultusunda belirlenecek; bununla birlikte; emek piyasası ihtiyaç analizi yapılan 19 ilde elde edilen bilgiler özellikle dikkate alınacaktır.

UMEM – Beceri'10 Projesi'ne başvuru koşulları veya proje kapsamında eğitim alacak kursiyerler de aranan özellikler ise (www.becerion.org.tr);

- 1) “İŞKUR'a kayıtlı işsiz olmak,
- 2) 15 yaşını tamamlamış olmak,
- 3) Mesleğin gereklerine uygun olarak yüklenici tarafından belirlenen ve İŞKUR tarafından onaylanan özel şartlara sahip olmak,

- 4) İŞKUR tarafından düzenlenen kurslara aynı meslekte daha önce veya farklı meslekte ise; son yirmi dört ay içinde katılmamış olmak” olarak belirlenmiştir.

Kurs grupları oluşturulurken kursiyerlerin eğitim durumu, mesleki tecrübe ve o konudaki el becerisi gibi konulardaki seviyeleri/düzeyleri dikkate alınacak, gerekli görüldüğü takdirde ve her bir kurs için yeterli kursiyer bulunması halinde seviyeleri tespit edilip, her bir seviye için farklı seviyelerde kurs açılabilir. Kurs programlarının içeriği içinde “iş sağlığı ve güvenliği” ile “kişisel gelişim ve meslek etiği” ne ilişkin modüllere mutlaka yer verilecektir (UMEM – Beceri'10 Projesi Uygulama Genelgesi, 2010: 3).

Proje kapsamında eğitim alacak kursiyerler Kurs Yönetimi'nce ilgili Yönetmeliğin 12. Maddesi hükümleri çerçevesinde belirlenen kriterlere uygun olarak İŞKUR'un veri tabanına kayıtlı olmak şartıyla, TOBB Bilgi Hizmetleri tarafından UMEM Projesi'ne özel olarak hazırlanmış bilgi sistemi platformuna başvuru yapmış kişiler arasından seçilecektir. Aynı sistem içerisinde işverenlere de ön eşleştirme modülü ile istedikleri nitelikte kişi / kişilere iş garantisi verme veya kişi/kişileri tercih etme hakkı tanınabilecektir (UMEM – Beceri'10 Projesi Uygulama Genelgesi, 2010: 3).

Kursiyerler, Kurs Yönetimi tarafından veya Kurs Yönetimi'nce oluşturulan komisyon veya komisyonlarca yapılacak olan “mülakat”lar aracılığıyla seçilecek, Kurs Yönetimi'nce komisyon oluşturulması durumunda da söz konusu komisyon İŞKUR'u temsilen İş ve Meslek Danışmanı, MEB'nı temsilen ilgili alan öğretmeni, Oda'yı temsilen ise; bir insan kaynakları uzmanının katılımıyla oluşturulacaktır (UMEM – Beceri'10 Projesi Uygulama Genelgesi, 2010: 3).

Mülakat sonucu asil ve yedek kursiyerlere yönelik olarak İŞKUR tarafından yapılan rutin bildirim/ilanlara ek olarak kursiyer listeleri proje okulları ve Odalar ile Proje internet sayfalarında (www.umem.org.tr, www.becerion.org.tr) ilan edilecektir. Aday kursiyerlerden kursa devam ve kurs sonunda çalışma taahhünamesi alınacaktır.

Yine Proje çerçevesindeki eğitimler; proje okullarında “kurs”, işyerinde ise; “işbaşı eğitim programı” olmak üzere iki bölümden oluşacak; kursiyerlere; meslekle ilgili temel bilgi ve beceriler okulda verilecek teorik-uygulamalı eğitimlerle kazandırılacak, eşleştirildiği işyerlerinde ise; proje okulunda aldığı eğitimi destekleyen, iş hayatına ve iş yerine uyumu sağlayan işbaşı eğitim programı düzenlenecektir (UMEM – Beceri'10 Projesi Uygulama Genelgesi, 2010: 3).

Ayrıca istihdam garantili alınan mesleki eğitimin devamı veya tamamlayıcısı niteliğinde ya da aynı mesleği geliştirmeye yönelik üst düzeyde bir kurs programı olması koşuluyla, işgücü yetiştirme kurslarından üç defa yararlanılabilmektedir. Bu durumda, kursiyerlerin kurslara ikinci katılımlarında kursiyer zorunlu giderlerinin

yarısı ödenmektedir. Üçüncü katılımda ise ödeme yapılmamakta ve iki kurs arasında en az üç aylık süre bulunması koşulu aranmaktadır.

Diğer taraftan UMEM Beceri'10 Projesi aracılığıyla firmalara;

- İhtiyaç duydukları mesleklerde kurs açılması,
- Firmaların işe almayı düşündüğü kişi ya da kişileri iş başında görme olanağı,
- Bu meslek kurslarında yetişen elemanları istihdam ederek, hem gereksinim duydukları nitelikli elemanlara kavuşma, hem de istihdam teşviklerinden yararlanma olanağı sağlamakta (www.beceri.org.tr) olup,

Genelge esaslarında da belirtildiği gibi; Proje kapsamında firmalar, eğitim müfredatı konusunda görüş bildirebilmekte, mülakatlar yapılırken, meslek kursuna katılacak kişileri seçebilmekte, eğitimleri, firma bünyesinde verebilmekte, eğitime, usta ve ustabaşılarını gönderebilmekte ve dilediklerinde kurslar sırasında, kursiyerleri ziyaret edebilmektedirler.

Benzer şekilde UMEM Beceri'10 Projesi aracılığıyla ile iş arayanlar ise (www.beceri.org.tr);

- “81 ilde donanımları yenilenen okullarda en son teknoloji ile mesleki eğitim görebilecek,
- Toplam altı ay sürecek teorik ve pratik eğitimler aracılığıyla hem bir meslek edinecek, hem de günlük 15 TL kazanacak,
- Meslek kursları süresince de, İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası ve Genel Sağlık Sigortasından faydalanacak,
- Eğitimler sonucunda UMEM meslek kurslarından başarılı olanlar, işe girme şansı elde edeceklerdir”.

Genelgeye göre; İşbaşı Eğitim Programı'nın (İEP) süresi; mesleğin özelliği, kursiyerlerin eğitim seviyesi, mesleki becerileri ve işyeri şartları dikkate alınarak Kurs Yönetimi tarafından belirlenmektedir. Ancak her iki eğitimin süresi, toplam 6 aydan fazla olamayacaktır (UMEM – Beceri'10 Projesi Uygulama Genelgesi, 2010: 3).

Ayrıca yine Genelgeye göre; Kurslar, İŞKUR İl Şube Müdürlüğü'nce, sistemden işbirliği kapsamında UMEM-Kurs olarak açılacak; kursun düzenleneceği okulla İşbirliği Protokolü imzalanacaktır. İşbaşı Eğitim Programları (İEP) ise; işyeri ile katılımcının imzaladığı İEP Sözleşmesine binaen sistemden UMEM-İEP olarak açılacaktır (UMEM – Beceri'10 Projesi Uygulama Genelgesi, 2010: 3). Kursiyer zaruri giderlerinin İŞKUR tarafından karşılanacaktır.

Diğer taraftan eğitimler süresince kursiyerler için günlük 15 TL olan “kursiyer zaruri gideri” ile sigorta prim giderlerinin İŞKUR tarafından karşılanması

öngörülmüştür. Nitekim kursiyer zaruri gider ödemesi fiili gün üzerinden yapılacak ve ödemeler, kursiyer devam bilgilerinin eğitim verilen proje okulu veya işyeri tarafından İŞKUR sistemine girilmesiyle birlikte aylık olarak İŞKUR tarafından kursiyer hesaplarına aktarılacaktır. Yine benzer şekilde kurslarda görevlendirilen eğitici eğitim personelinin kurs karşılığı alacakları eğitici ücretleri de proje okulunca düzenlenen hak ediş belgelerine göre İŞKUR İl/Şube Müdürlükleri tarafından ödenecektir (UMEM – Beceri'10 Projesi Uygulama Genelgesi, 2010: 4). Ayrıca proje okullarında kullanılacak temrin malzemesi giderleri de İŞKUR tarafından karşılanacak ancak bu söz konusu temrin giderleri toplamı, alanın özelliğine göre, kursiyer zorunlu giderinin % 10'undan fazla olamayacaktır. Buna karşılık eğitim süresince okulun elektrik, su, yakacak gibi cari giderleri ise; MEB tarafından karşılanacaktır (UMEM – Beceri'10 Projesi Uygulama Genelgesi, 2010: 4).

Kursiyerlerin kurslara devamları zorunlu olup, kurs sonunda derse giren öğretmen/eğitici personel ile İŞKUR ve Oda temsilcisi tarafından yazılı ve/veya uygulamalı birinci sınav, İşbaşı Eğitim Programı sonunda da ikinci sınav yapılacak, ayrıca bir sınav komisyonu oluşturulmayacaktır. Kursiyerlerden birinci ve ikinci sınav sonunda puan ortalaması 100 üzerinden 60 ve daha yüksek olanlar MEB tarafından belgelendirilecektir. Kursu katılıp İşbaşı Eğitim Programı'na katılmayan veya katıldığı halde başarılı olamayan kursiyerlere ilk sınavda başarılı olmaları halinde sertifika verilecektir. Her kurs sonunda kursiyerlere Okul/İşyeri Eğitimi Değerlendirme Anketi uygulanacak; anketlerin değerlendirilmesi sonucunda kurs yönetimlerinde gerekli önlemler alınacaktır (UMEM – Beceri'10 Projesi Uygulama Genelgesi, 2010: 5).

UMEM – Beceri'10 Projesi kapsamında ülkemizde **1.659 kurs** açılmış; **18.513 kursiyer** teorik eğitim almış, **46.994** stajyer talep edilmiş ve ilk staj süreci Eylül 2011 de sona ermiş olmasına karşın yaklaşık **4.500** kişi istihdam edilmiştir (Balkan, 2011: 18). Diğer taraftan 2009 yılı itibariyle ülkemizde **48.347** işsiz eğitimli kişi, UMEM – Beceri'10 Projesi kapsamında **5 yılda 1 milyon** işsiz eğitilmesi hedeflenmektedir (Beceri 10 Uzmanlaşmış Mesleki Eğitim Merkezleri Projesi Sunumu; 20 Temmuz 2010: 34).

UMEM – Beceri'10 Projesi 11-13. Ocak.2012 tarihleri arasında Mısır, Fas, Tunus, Senegal, Kamerun, Kırgızistan, Endonezya ve Filistin'den gelen üst düzey bürokratlara tanıtılmış; bu söz konusu üç günlük çalışma ziyaretine, TOBB ev sahipliği yapmıştır (www.beceri.org.tr).

V. UZMANLAŞMIŞ MESLEK EDİNDİRME MERKEZLERİ PROJESİ (UMEM) BURSA ÖRNEĞİ

Bursa'da UMEM Projesi kapsamında; Atatürk Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi, Tophane Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi, Ali Osman Sönmez Teknik ve Endüstri

Meslek Lisesi, Hüseyin Özdilek Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi, Hürriyet Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi, Dörtçelik Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi, Bursa Ticaret ve Sanayi Odası Eğitim Vakfı (BUTGEM-BEGEV), Gemlik Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi, Mimar Sinan Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi olmak üzere 8 Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi ve 1 Eğitim Vakfı bulunmaktadır. Bir başka deyişle Türkiye çapında 81 ilde faaliyet gösteren 111 okuldan 8'i Bursa'da bulunmaktadır

Türkiye İş Kurumu Bursa İl Müdürlüğü'nden ele edilen ve 1 Ocak 2011 - 30. Kasım.2011 tarihlerini kapsayan işgücü eğitim faaliyet verilerine göre; ilk eğitimlerin, 28 Şubat 2011 tarihinde başladığı Bursa'da, 30 Kasım 2011 tarihine kadar geçen 9 aylık süre içinde; gaz altı kaynakçısı, CNC freze-torna operatörlüğü, dikiş makinesi operatörlüğü gibi, toplam **53** farklı meslekte Bursa emek piyasasının özellikle talep ettiği mesleklerde, **1.822** kişilik protokol yapılmış; **823** kişinin Uzmanlaşmış Mesleki Edindirme Merkezleri'nde eğitimleri tamamlanmış; bu grup içinde yer alan **228** başarılı kursiyer, özel sektördeki çeşitli işyerlerinde işbaşı eğitimlerini tamamlamışlardır.

Bursa'da halen UMEM Projesi kapsamında, UMEM merkezlerinde **440** kişinin eğitimleri devam etmekte olup, **132** kursiyerin de işbaşı eğitimleri de özel sektör işyerlerinde sürdürülmektedir. Bu bağlamda Bursa'da UMEM Projesi'nden 2011 yılında (11 ay boyunca) **toplam 1.623** kursiyer yararlanmış; **199** kişinin eğitimlerinin başlaması için de kursiyer seçimleri devam etmektedir.

SONUÇ

Ülkemizde işsizlik, en önemli sosyo-ekonomik sorunların başında gelmekte ve işsizlik sorununa yol açan birçok faktör bulunmaktadır. Kuşkusuz bu söz konusu faktörlerden biri de, emek piyasasında, emek arz ve talebi arasındaki dengesizlik oluşturmaktadır. Nitekim; emek arz ve talebi arasındaki dengesizlik de emek arzının, emek talebinden fazla olması ya da emek talebinin emek arzına göre yetersiz kalması durumunu ifade etmektedir. Bununla birlikte; emek arzı ile emek talebi arasında sayısal bir dengenin olması halinde de, işsizlik sorunu yaşanabilmektedir. Bir başka deyişle; toplam emek arzı ile toplam emek talebi arasındaki dengenin sadece "niceliksel" olarak değil, aynı zamanda "niteliksel" olarak da sağlanması gerekmektedir. Bu da ancak emek piyasasına sunulan emek ile talep edilen emeğin "nitelik" yani "vasıf" bakımından uyumlu olması halinde mümkündür. Bu uyumu sağlayan yegane araç ise; "mesleki eğitim programları"dır.

İşsizlikle mücadelede başvuru alan arz yönlü aktif emek piyasası politikalarının en önemlilerinden biri kuşkusuz mesleki eğitim programlarıdır. Mesleki eğitim programları, işsizlerin ve işsiz kalma riski taşıyan çalışanların, beceri düzeyini yükselterek ve yeni beceriler kazanmalarına yardımcı olarak istihdam edilebilirliklerini arttırmaktadır. Bir başka deyişle mesleki eğitim programları,

çeşitli sebeplerle emek piyasasından ayrılmış olanların veya emek piyasasına ilk kez girecek olanlar ile emek piyasasından ayrılma riski taşıyanların emek piyasasına dönüşünü kolaylaştırmaktadır.

İşgücünün mesleki bilgi ve becerisini arttırmaya yönelik "mesleki eğitim programları" geçmişte olduğu gibi, günümüzde de son derece önemli ve gereklidir. Üstelik teknolojik gelişmelerin büyük bir ivme kazandığı ve hızla üretim sürecine uyarlandığı, günümüz koşullarında bu önem giderek artmaktadır. Bir başka deyişle üretim sürecinde yeni ve ileri teknolojilerin kullanılması, o teknolojiyi kullanacak nitelikli (vasıflı) insan gücüne olan talebi de giderek arttırmaktadır.

Bu gerçekler ışığında ülkemizde emek piyasalarının gereksinim duyduğu nitelikli insan gücü gereksinimi karşılamak ve işsizlerin istihdam edilebilirliklerini arttırmak amacıyla hayata geçirilen UMEM Projesi, Türkiye'de son yıllarda giderek önem kazanan aktif emek piyasası politikalarının en önemli araçlarından biridir. Nitekim beceri kazandırma ve iş edindirme seferberliği olarak tanımlanan Proje'nin temel amacı; Türkiye İş Kurumu'nun (İŞKUR) mesleki eğitim faaliyetlerinin yaygınlaştırılması ve işsizlere mesleki eğitim yoluyla beceri kazandırılarak istihdam edilebilirliklerinin artırılmasıdır. Bu amaçla "Beceri'10 Projesi" adı da verilen Uzmanlaşmış Edindirme Merkezleri Projesi kapsamında, Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'ne (ETÖGM) bağlı olarak 81 ilde faaliyet gösteren okullar arasında, İŞKUR ile ETÖGM işbirliği ile 111 okul seçilmiş ve UMEM Beceri'10 Projesi Uygulama Genelgesi uyarınca kursların 10 Ocak 2011 tarihinde başlamıştır.

İŞKUR ile ETÖGM işbirliği ile seçilen 111 okulda teknolojik gelişmelere uygun mesleki eğitim verilebilmesi için, okulların teknik alt yapısının iyileştirilmesi ve gerekli donanımın sağlanması, bu okullardaki eğitimcilerin yenilenen teknolojik donanıma uygun olarak hizmet içi eğitimlerden geçirilmesi öngörülmüştür. Bu okullarda mesleki eğitim alacak kişiler, İŞKUR'a kayıtlı olan işsizler arasında seçilmiş, eğitimler işgücü piyasası analizi sonuçlarına göre planlanarak eğitimlerin içeriğinin emek piyasasının ihtiyaçlarına uygun olması sağlanmıştır.

UMEM - Beceri'10 Projesi kapsamında **1.659 kursun** açıldığı ülkemizde, **18.513 kursiyer** teorik eğitim almış, **46.994** stajyer talep edilmiş ve ilk staj süreci Eylül 2011 de sona ermiş olmasına karşın yaklaşık **4.500** kişi istihdam edilmiş ve Proje kapsamında **5 yılda 1 milyon** işsiz eğitilmesi hedeflenmektedir.

Türkiye İş Kurumu Bursa İl Müdürlüğü'nden ele edilen ve 1 Ocak 2011 - 30 Kasım 2011 tarihlerini kapsayan işgücü eğitim faaliyet verilerine göre; ilk eğitimlerin 28.02.2011 tarihinde başladığı Bursa'da, 30 Kasım 2011 tarihine kadar geçen 9 aylık süre içinde; gaz altı kaynakçısı, CNC freze-torna operatörlüğü, dikiş makinesi operatörlüğü gibi, toplam **53** farklı meslekte Bursa emek piyasasının özellikle talep ettiği mesleklerde, **1.822** kişilik protokol yapılmış; **823** kişinin Uzmanlaşmış Mesleki Edindirme Merkezleri'nde eğitimleri tamamlanmış; bu grup içinde yer alan

228 başarılı kursiyer, özel sektördeki çeşitli işyerlerinde işbaşı eğitimlerini tamamlamışlardır.

11-13 Ocak 2012 tarihleri arasında Mısır, Fas, Tunus, Senegal, Kamerun, Kırgızistan, Endonezya ve Filistin'den gelen üst düzey bürokratlara tanıtılan ve bu ülkeler açısından önemli bir örnek olan Proje halen ülkemizde başarı ile sürdürülmektedir. Ancak işsizlik sorununun gündemdeki yerini ve önemini koruduğu ülkemizde, son derece olumlu ve başarılı bir adım olan bu Proje, başka Proje ve politika araçları ile desteklenmeli, pasif emek piyasası politika araçları ile son yıllarda önemi giderek artan diğer aktif emek piyasası politika araçlarının koordineli ve uyumlu bir şekilde uygulanmasına büyük bir özen gösterilmelidir.

Böylece eğitimler sonucunda başarılı olan kursiyerlerin yerel düzeydeki işgücü piyasasının ihtiyaçlarına göre istihdam edilmesi planlanmaktadır. Proje çerçevesinde yaklaşık 1 milyon işsizde odaların belirlediği işyerlerinde staj olanağı ve başarılı kursiyerlerin büyük çoğunluğuna istihdam olanağı sağlanacak olması ise; projenin en önemli getirisi olarak değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

BALKAN, Nihat, "Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri (UMEM) Beceri'10 Projesi Sunumu", Bursa Ticaret ve Sanayi Odası, Ekim 2011.

Beceri 10 Uzmanlaşmış Mesleki Eğitim Merkezleri Projesi Bilgilendirme Kitapçığı, Temmuz 2010.

Beceri 10 Uzmanlaşmış Mesleki Eğitim Merkezleri Projesi Sunumu (20 Temmuz 2010) (http://www.tepav.org.tr/upload/files/haber/1280311947-1.Beceri10_Sunumu.pdf).

EKİN, Nusret, "Türkiye'de İşsizlik Yoksulluğa Dönüşen Yapay İstihdam", Endüstri İlişkilerinin Güncel Sorunları Semineri ve Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümleri Toplantısı, 10-13.Mayıs, Patalya Hotel, Kızılcahamam, Ankara 2002.

GÜNDOĞAN Naci & BİÇERLİ M. Kemal, **Çalışma Ekonomisi**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 1461, Eskişehir, 2003.

İŞİĞİÇOK Özlem, **İstihdam ve İşsizlik**, Bursa Kasım 2011.

KORKMAZ Adem & MAHİROĞULLARI Adnan, **İşsizlikle Mücadelede Emek Piyasası Politikaları, Türkiye ve AB Ülkeleri**, Bursa,2007.

MURAT Sedat, **Dünden Bugüne İstanbul'un İşgücü ve İstihdam Yapısı**, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 2007-73, İstanbul, 2007.

ÖZDEMİR Süleyman & ERSÖZ Halis Yunus & SARIOĞLU İbrahim, **İşsizlik Sorununun Çözümünde Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Desteklenmesi**, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın No: 2006-45, İstanbul 2006.

Türkiye İş Kurumu Bursa İl Müdürlüğü, **UMEM Beceri'10 Projesi Uygulama Genelgesi**, 2010

T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, **Bakanlığımız ve Bağlı-İlgili Kuruluşlarınca Yürütülen Projeler, Ağustos 2011.**

UŞEN Şelale, "Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye'de Aktif Emek Piyasası Politikaları", Çalışma ve Toplum, Ekonomi ve Hukuk Dergisi 13, 2007/2.

www.beceri.org.tr

www.tuik.gov.tr